

RES/RE 2026-2029 lisataotlus: noorkohtunike koolitusvajaduse kasv 2025-2027

Riigikohus taotleb aastateks 2026-2027 täiendavaid vahendeid noorkohtunike koolituseks järgnevalt:

	2026 (EUR)	2027 (EUR)	2028 (EUR)	2029 (EUR)	Kokku (EUR)
Noorkohtunike koolitusvajaduse ajutine kasv	72 689	44 623	0	0	117 312

Noorkohtunike koolitus on kohtute seadusest tulenevalt kohustuslik. Tulenevalt 1990-ndatel alustanud kohtunike jõudmisest pensioniikka on noorkohtunike hulk Eesti kohtutes alates 2022. aastast hüppeliselt kasvanud. Eesti kohtutes oli 26.05.2025 seisuga komplekteeritud 246 kohtuniku teenistukohta. Seisuga 26. mai 2025 oli kohtutes tööl 46 kohtunikku, kelle tööstaaž oli kuni 3 aastat (% kohtunike üldarvust). Kohtunike pensionile siirdumise kõrghetk on aastatel 2024-2025 ning noorkohtunike osakaal kohtusüsteemis omakorda suurim 2025-2027 ja jõuab minimaalselt 29-31%. Et aga tsiviil- ja alates eelmisest aastast ka haldusasjade hulk kohtusüsteemis on kasvutrendis, võib noorkohtunike osakaal veelgi suurened ja saavutada 33-35% osakaalu kohtunikonnast.

Hiljuti läbiviidud analüüsi tulemusena¹ on noorkohtuniku esimese tööaasta kohtuasjade lahendamise jõudlus 65-68% kogenud kohtuniku jõudlusega võrreldes ja kolmandaks aastaks saavutab jõudluse 92-96%. Kohtuasjade lahendamise jõudlus mõjutab kohtuasjade menetlusaega – mida väiksem on jõudlus, seda pikem menetlusaeg. Noorkohtunike jõudlus on seda parem, mida rohkem noorkohtunik saab ametisse asumise esimestel aastatel neile orienteeritud koolitusi. Riigikohus on 2023 aasta II pooles ja 2024. aasta alguses juurutanud tulemuslikult uue koolitusprogrammi tsiviilvaldkonna kohtunikele (tsiviilvaldkonna kohtunikud moodustavad u 45% I ja II esimese kohtuastme kohtunikest ja noorkohtunikest). Vajadus on koolitusprogrammide uuendamise järele nii haldus- kui ka süüteovaldkonna kohtunikele, kuid Riigikohtul puuduvad vahendid suurendamiseks koolitusmahtusid.

Noorkohtunike madalamat jõudlust on võimalik kompenseerida ka kohtunike arvu suurendamisega. Jõudluse erinevuse kompenseerimiseks tuleks perioodil 2024-2027 iga 2 pensionile siirduva kohtuniku kohta võtta teenistusse 3 noorkohtunikku. Ühe I astme kohtuniku aastane palgavahendite kulu on 2025. aastal 92 843 eurot. Praeguseks teadaolevalt siirdub 2025 ja 2026 aastal pensionile 6 kohtunikku (avaldus esitatud 2025. a 5 ja 2026. a 1) ning lisaks on veel 22 kohtunikul õigus sellel perioodil pensionile siirduda. Jõudluse erinevusest tuleks nende asemel menetlusliku efektiivsuse säilitamiseks võtta tööle aga kolmandiku ehk 9 võrra rohkem kohtunikke. Seega on ainuüksi aastase kulu võrdluses lisavahendite eraldamine kohtunike koolituseks aastate lõikes **kordades efektiivsem** (2025. aastal näiteks 72 689 eurot vs 649 901 eurot)

Tegelikult on koolituse mõju oluliselt laialdasem, see ei piirduks üksnes konkreetsete kohtunike jõudluse kompenseerimisega, vaid mõjutaks positiivselt ka praeguseks ametis olevate 46 noorkohtuniku jõudlust. Kohtumenetluse aeglustumine ei ole aga üksnes

¹ Vt Kohtute Haldamise Nõukoja 24.mai 2024. aasta istungi materjalid

kliendirahulolu küsimus, vaid see mõjutab sageli otseselt majanduskeskkonda, sh ka riigile kuuluvate² ettevõtete poolt toodetud sotsiaalmajanduslikku lisaproducti.

Tulenevalt kohtureformis tehtavatest konkreetsetest otsustest (koalitsioonilepingu p 193) võib olla vajalik noorkohtunike koolituse vahendite osaline ümbersuunamine kohtunike ümberõppeks.

² Vt nt õlitehase tegevusloa juhtum